

F. E. Sillanpää Somerolla

Ravintola Oras, jonka ikkunapöydässä F. E. Sillanpää saattajineen istui 4. 9. 1955. Rakennus purettiin 1959, jonka jälkeen tontille rakennettiin Hämeenportin liiketalo. Valok. KK. Somero-lehden arkisto.

Suomen ainoa Nobel-kirjailija F. E. Sillanpää on ainakin kerran viivähtänyt Somerolla. Kun hänen syntymästään on tänä vuonna kulunut 100 vuotta, eikös siis Someron Joululla ole ihan riittävä syy yhtyä pienellä pakinalla hänen merkkipäivönsä yleiseen juhlintaan.

Kun on puhe kirjailija Sillanpäästä, alkaa kertomuksemme tietysti Satakunnasta.

Harjavallassa paroni Emil Cedercreutzin museossa, ns. Maahengen temppelissä, järjesti Harjulan kiltä kotiseutujuhlan sunnuntaina 4. syyskuuta 1955. Juhlissa luki F. E. Sillanpää otteita romaanistaan Nuorena nukkunut. Juhlan jälkeen Pertti Virtaranta vielä nauhoitti Sillanpään puhetta museonhoitaja Ilmari Kuulan keittiössä.

Kirjailija oli 1950-luvulla vaikean sairauden jäljiltä sekä henkisesti että ruumiilliselta kunnoltaan siinä määrin heikentynyt, ettei hä-

nen tyttärensä Saara Kuitunen, joka lähinnä isästään huolehti, sallinut hänen matkustella ilman luotettavaa saattajaa. Tällä kertaa oli kyytimieheksi ja saattajaksi pyydetty varatuomari Heikki Jokela (myöh. oikeustieteen ja kansainvälisen yksityisoikeuden professori). Hän oli Sillanpään perhetuttu ja mm. Emil Cedercreutzin säätiön hallituksen jäsen, joten hänet Harjavallassa tunnettiin.

Johtuiko sitten kiireestä vai juhlan isäntien hajamielisyydestä, että Sillanpää tovereineen ei saanut Harjavallassa kunnan ateriala. Museonhoitaja Kuula yritti korjata tilannetta tarjoamalla vieraille käsitöillä jauhetusta viljasta keitettyä uutispuuroa. Heikki Jokela kertoi, että Sillanpää oli tästä haltioissaan, koska puuro maistui aivan "äiteni" Miinan keittämältä uutispuuroilta. Mutta eivät raavaat miehet koko päivää tule toimeen pelkällä puurolla. Kun he iltapäivällä pääsivät

vihdoin lähtemään paluumatkalle kohti Helsinkiä, he olivat ilmeisesti nälissään.

Kotimatka oli suunnilleen puolessa, kun aivan tien varressa havaittiin ravintola. Se oli Someron Joensuun kylässä Ol. Oraksen ravintola, se alkuperäinen puurakennus nykyisen hotellin Hämeenportin paikalla. Poikettiin syömään ja kahville.

Sattumalta kävelin ravintolan ohi ja näin ikkunassa Sillanpään kuuluisan Taatan-parran ja Heikki Jokelan, johon olin tutustunut Satakuntalaisessa osakunnassa. Poikkesin tapaamaan. Jokelan kerrottua, että olin kotoisin Tyrvästä, Sillanpää innostui: "Me satakuntalaiset olemme aina sinuja! Minä olen Eemeli!" Edelliset sinunkaupat oli tehty toista vuotta aikaisemmin Helsingin Satakuntatalossa.

Tullessani ravintolaan olivat matkalaiset jo ehtineet aterioita ja

F.E. Sillanpää poistumassa ravintola Oraksesta. Kuvassa 67-vuotias Nobel-kirjailija näyttää ryhdikkäältä ja reippaalta. Takana näkyy vähän kirjailijan saattajan Heikki Jokelan profiilia. Etualalla kirjoittaja. Pitkä ilta-auringin varjo kuuluu valokuvaajalle Pauli Koskiselle.

joivat parhaillaan kahvia. Minua vähän ihmetytti, kun Sillanpää kysyi Jokelalta, saako hän vielä juoda yhden kupillisen. Sitten kirjailija kyllä selitti, että Jokelan tehtäviin kuului valvoa hänen "nestetasapainoaan". Jokela on myöhemmin maininnut Sillanpään terveydentilasta sellaisen erikoisuuden, että tämä saattoi syödä ja juoda miten paljon tahansa tuntematta itseään lopulta kylläiseksi. Kun mestari ei itse pystynyt asiaa konrolloimaan, hänen mukanaan täytyi aina olla joku, joka säännösteli hänen syö-

misiään ja juomisiaan. Tämä oli yksi muttei ainoa syy, miksi kirjailijalla piti olla saattaja.

Sillanpään parhaat kirjalliset vuodet olivat tuolloin jo menneisyydessä. Sairaudet eivät kuitenkaan olleet tyrehtyttäneet hänen suullista ilmaisutarvettaan. Häneltä tuli nytkin jatkuvasti puhetta sujuvasti ja täyteläisellä äänellä. Hänen leppoisaa jutusteluaan värittivät persoonalliset ilmaisut. Sillanpään arkikeskustelussakin pulpahti silloin tällöin kuuluviin luovan kirjailijan sävyjä, kuten hänen puhekiel-

tään tutkinut prof. Pertti Virtaranta myös on todennut.

Sitten puheeseen tuli tauko. Kirjailija oli ihastunut ravintolan nuoreen, sievään tarjoilijaan Pirkko Sireeniin ja alkoi kirjoittaa tälle eräänlaista rakkauskirjettä. Saatuaan kuusi liuskaa täyteen Sillanpää luki tuloksen meille pöytätovereilleen. Ehkä Jokela oli kertonut kirjailijalle minua esitellessään, että olin äidinkielen lehtori ja harrastin kirjoittelua, sillä lopetettuaan esityksensä Sillanpää kysyi minulta: "Miltäs se kuulosti?" Tuotos oli mielestäni paikoin hieman omituinen, mutta en voinut sitä sanoa suurelle kirjailijalle, jonka tuotantoa olin lukenut ja yli kaiken ihailut kouluvuosistani lähtien. Siksi yritin olla ovela ja sanoin vain: "Kyllä se Sillanpää oli", ja mestari näytti olleen vastaukseeni tyytyväinen.

Sillanpää kirjoitti vielä jotakin toiseen paperiin, jonka jälkeen hän kutsui neiti Sireenin luokseen ja lausuili painokkaasti hänelle jotenkin tähän tapaan: "Kuules plikka! Nyt sinä saat sellaiset paperit, jollaisia et ole ennen eläissäsi saanut ja tuskin saat enää myöhemminkään. Tämän kirjeen sinä pidät itse muistona minulta, ja tämän toisen paperin sinä lähetät minun kustantajalleni Otavalle, josta sinulle lähetetään minun laskuuni 3000 markan arvosta kirjoja."

Rahasumma tarkoitti tietysti ns. vanhoja markkoja. Sillanpää oli tiettävästi sopinut Otavan toimitusjohtajan Heikki Reenpään kanssa siitä, että kirjailija tarpeen tullen sai tehdä Otavan laskuun tämäläisiä lahjoituksia. Tiedossani ei ole, kuinka usein hän käytti tätä oikeuttaan. Pirkko Siren noudatti Sillanpään ohjeita ja sai luvattun määrän kirjoja.

Heikki Jokela muistelee, että ravintolasta poistuttiin matkan jatkamiseksi noin kello 19. Ravintolarakennuksessa asunut sähköyliasentaja Pauli Koskinen oivalsi, että oli menossa Somerolla ainutlaatuisen kulttuuritapahtuma ja valokuvasi tällöin Nobel-kirjailijan.